

Ulkoasiainvaliokunta

Hallituksen vuosikertomus 2024

Tarkastusvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen vuosikertomus 2024 (K 1/2025 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan lausunnon antamista varten tarkastusvaliokunnalle. Määräaika: 30.9.2025.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- valtiosihteeri Jukka Salovaara, ulkoministeriö

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Vuosikertomusmenettely on perustuslain 46 §:n mukainen velvoite, jotta eduskunta saisi tietoa hallituksen toiminnasta, valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä toimenpiteistä, joihin hallitus on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt.

Kertomusvuonna 2024 ulkoasiainvaliokunta käsitteli ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeisiä kysymyksiä laaja-alaisesti ja syvällisesti valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta antamassaan mietinnössä (UaVM 14/2024 vp) sekä kansainvälisiä taloussuhteita ja kehitysyhteistyötä käsitelleessä selontekomietinnössään (UaVM 15/2024 vp). Näiden ajankohtaisten mietintöjen rinnalla valiokunta kiinnittää hallituksen vuosikertomuksen käsittelyn yhteydessä huomiota seuraaviin kertomusvuoden 2024 kysymyksiin:

Valiokunta toistaa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana olevan sääntöpohjainen kansainvälinen järjestelmä ja kansainväliseen oikeuteen nojaava monenkeskinen yhteistyö. Valiokunta pitää hyvin huolestuttavana kansainvälisen ympäristön nykyistä murrosvaihetta, jossa monet toimijat haastavat monenkeskisen järjestelmän keskeisiä organisaatioita ja sääntöjä. Tässä tilanteessa on erityisen tärkeää, että Suomi ja EU työskentelevät sääntöperusteisuuden ja monenkeskisyyden vahvistamiseksi. Myös ihmisoikeuksien toteutumisen painottaminen Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan mukaisesti on tärkeää.

Hyväksytty
3.2

Valiokunnan lausunto UaVL 6/2025 vp

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa todettiin Suomen ulkopolitiikan eurooppalaistuneen. Tähän liittyen valiokunta toteaa, että yhtenäinen ja vahva EU edellyttää tehokasta ja toimivaa päätöksentekokykyä. Valiokunta toistaa pitkäaikaisen kantansa päätöksenteon tehostamisesta määränemmistöpäätöksenteon lisäämisellä ulko- ja turvallisuuspolitiikan sektorilla. On tärkeää, että Suomi jatkaa asian aktiivista edistämistä unionissa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomen ulkopolitiikassa jatkuu vahva YK-painotus. Suomi viestii tukeaan monenväliselle järjestelmälle muun muassa tavoittelemalla YK:n turvallisuusneuvoston vaihtuvan jäsenen paikkaa vuosiksi 2029—2030. On tärkeää, että ulkoministeriö käy yhdessä eduskunnan kanssa keskustelua siitä, miten turvallisuusneuvostokampanjan ja mahdollisen jäsenyyden aikana voidaan parhaimmalla tavalla tukea monenkeskisen kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän puolustamista ja vahvistamista.

Edustustoverkkoon liittyen valiokunta uudistaa kantansa siitä, että ulkoministeriön tulee selvittää, miten edustustoverkko parhaalla mahdollisella tavalla voi vastata geopoliittiseen muutokseen ja tarpeisiin niin ulkopolitiikan kuin kaupallistaloudellisten suhteiden osalta. On syytä hakea sellaista mallia, joka mahdollistaa mahdollisimman kattavan edustautumisen. Tärkeää on huomioida myös osaavan työvoiman tarve Suomessa, ja tässä viisumikäytäntöjen ja prosessien toimivuus on tärkeässä roolissa. Viisumikäytäntöjen osalta tulee huomioida myös ihmisoikeuspuolustajien työn tukeminen.

Valiokunta painottaa kehitysyhteistyön merkitystä osana ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Kestävän kehityksen edistäminen, köyhyyden poistaminen ja eriarvoisuuden vähentäminen kehityspolitiikan keinoin ovat tärkeä osa ulkopolitiikkaa ja kansainvälistä yhteistyötä ja vastuunkantoa yhteisistä asioista. Osallistuessaan globaalien ongelmien ratkaisuun Suomi samalla vahvistaa omaa ulkopoliittista ja taloudellista asemaansa ja kansainvälisiä vaikutusmahdollisuuksiaan.

Valiokunta on käsitellyt Suomen kehitysyhteistyön painopisteitä tarkemmin kansainvälisiä taloussuhteita ja kehitysyhteistyötä käsitelleessä selontekomietinnössään (UaVM 15/2024 vp). Selonteossa linjatun mukaisesti Suomen kehitysyhteistyötä ehdollistetaan omien kansalaisten vastaanottamiselle. Valiokunta toteaa, että esimerkiksi Somalian maaohjelman päättäminen johtuu siitä, että neuvottelut asiasta Somalian kanssa eivät ole edenneet. Valiokunta pitää keskeisenä, että Suomen kehitysyhteistyön muutoksia toimeenpantaessa huomioidaan saavutetut kehitysvaikutukset, muun muassa hyödyntämällä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. On myös tärkeää tarkastella Suomen olemassa olevia kumppanuuksia laaja-alaisesti ulko- ja turvallisuuspolitiikan näkökulmista.

Myös kansainvälisten taloussuhteiden osalta avoimesta taloudesta riippuvaiselle Suomelle monenkeskiseen yhteistyöhön perustuva sääntöpohjainen maailmanjärjestys ja sen kehittäminen on edelleen välttämätöntä. Järjestelmän vahvistamispyrkimysten rinnalla on kuitenkin tärkeää huomioida maailmantalouden kasvaneet riskit ja vahvistaa Suomen kykyä vastata niihin. On tärkeää, että Suomi hakee aktiivisesti monipuolisia taloudellisia kumppanuuksia ja hajautettuja toimintaketjuja viennin ja tuonnin edistämiseksi. Tämä on keskeisen tärkeää talouden lisäksi myös huoltovarmuuden, turvallisuuden ja kriisinkestävyysnäkökulmasta. Suomen ja suomalaisyritysten kannalta kriittiset toimintaketjut on pystyttävä säilyttämään katkeamattomina kaikissa olosuhteissa.

Valiokunnan lausunto UaVL 6/2025 vp

Suomen julkisrahoitteisen vienninedistämistoiminnan tehostamisen osalta valiokunta pitää tärkeänä Team Finland -verkoston uudistamista. On huolehdittava siitä, että päätös Business Finlandin ulkomaantoimintojen integroinnista ulkoasiainhallintoon toimeenpannaan ripeästi ja uudistus saadaan nopeasti hyödyttämään Suomen kaupallistaloudellisia intressejä.

Lausumat

Ulkoasiainvaliokunta on käsitellyt toimialaansa kuuluvia ja sen omasta ehdotuksesta hyväksyttyjä hallituksen vuosikertomuksessa 2024 selostettuja eduskunnan lausumia ja toteaa sen pohjalta seuraavaa:

Säilytettävät lausumat

Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko VNS 10/2021 vp—EK 26/2022 vp

Eduskunta hyväksyi 8.6.2022 seuraavan ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaisen kannanoton: Eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta, mutta eduskunta edellyttää valtioneuvoston ottavan uutta ihmisoikeuspoliittista selontekoa laatiessaan huomioon tässä mietinnössä esitetyt havainnot.

Valiokunta toteaa, että lausuma on edelleen tarpeellinen ja se tulee säilyttää vuosikertomuksessa.

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko VNS 3/2024 vp—EK 33/2024 vp

Eduskunta hyväksyi 9.12.2024 seuraavan ulkoasianvaliokunnan mietinnön mukaisen kannanoton: Eduskunta edellyttää, että kaikki eduskuntapuolueet kattava parlamentaarinen seuranta järjestetään myös tulevien turvallisuutta koskevien selontekojen valmistelun yhteydessä. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto informoi eduskuntaa ajantasaisesti Nato-jäsenyyteen liittyvistä keskeisistä politiikkalinjauksista ja ratkaisuista myös selontekojen välisenä aikana.

Valiokunta toteaa, että lausuma on edelleen tarpeellinen ja se tulee säilyttää vuosikertomuksessa.

Poistettavat lausumat

Ei poistettavia lausumia.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Ulkoasiainvaliokunta esittää,

että tarkastusvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto UaVL 6/2025 vp

Helsingissä 5.6.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johannes Koskinen sd
varapuheenjohtaja Sofia Vikman kok
jäsen Eva Biaudet r
jäsen Pekka Haavisto vihr
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Antti Kaikkonen kesk
jäsen Atte Kaleva kok
jäsen Jarmo Lindberg kok
jäsen Jenna Simula ps
jäsen Ville Skinnari sd
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Mikko Savola kesk
varajäsen Tuula Väättäinen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tiina Larvala